

Quicksan Flora & Fauna ter plaatse van het Steenen Hoofd te Breda

REFERENTIE NUMMER

24-10-2023

Quickscan Flora & Fauna ter plaatse van het Steenen Hoofd
te Breda

In opdracht van:
Gemeente Breda

Opgesteld door:
R.C. Oosterom-van Eijken
A.W.D. Roovers

Projectnummer Stantec:
327200684

Versie	Vrijgegeven door	Datum
Quickscan flora & fauna Mobiliteitshub en Facilitypoint te Breda 327200684	A.W.D. Roovers	24 oktober 2023

Postadres
Postbus 270
2600 AG DELFT
T 015 7511600

Bezoekadres
Poortweg 4D
2612 PA DELFT
www.stantec.com/nl

KVK Haaglanden 27 18 43 23
BNP Paribas 22 76 53 920
IBAN NL75BNPA0227653920 BIC BNPANL2A
Stantec BV is ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO 45001:2018 en VCA** gecertificeerd

Het is niet toegestaan de inhoud en/of vorm van door Stantec opgestelde rapportages aan te passen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
1.0 inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Huidige Situatie en omgeving	3
1.3 Geplande ontwikkelingen	6
1.4 Wettelijk kader	7
1.5 Doel	7
2.0 Methode	8
2.1 Beschermde gebieden	8
2.2 Beschermde soorten	8
2.3 Beschermde houtopstanden	9
2.4 Betrouwbaarheid	9
2.5 Geldigheid	10
3.0 Resultaten	11
3.1 Gebiedsbescherming	11
3.2 beschermde soorten	14
3.3 Invasieve exoten	21
3.4 Houtopstanden	21
4.0 Conclusies en aanbevelingen	22
4.1 Beschermde gebieden	22
4.2 Beschermde soorten	22
4.3 Beschermde houtopstanden	25
Bronvermelding	26

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Bijlage 2: Foto's onderzoekslocatie

Bijlage 3: Handreiking beheer en onderhoud Stikstofproblematiek

Bijlage 4: Ontwerp plangebied

SAMENVATTING

Binnen het werkgebied is biotoop aangetroffen die geschikt is voor algemene soorten. In onderstaande tabel is per soortgroep aangegeven weergegeven of er nader onderzoek nodig is en mogelijk een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming, of dat men volstaat met het werken middels een ecologisch werkprotocol.

Tabel 1: Conclusies en aanbevelingen over algemene vrijgestelde en beschermde soorten (Wet natuurbescherming).

Soortgroep	Beschermde soorten/functionies?	Nader onderzoek?	Ontheffing Wnb nodig?	Ecologisch werkprotocol nodig?
Vaatplanten	Nee	Nee	Nee	Nee
Algemene Broedvogels	Ja , er is broedbiotoop aanwezig voor algemene broedvogels	Nee	Nee, indien maatregelen worden genomen om vernietiging en beschadiging van nesten en verstoring van broedende vogels te voorkomen.	Ja
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Nee	Nee	Nee	Nee
Grondgebonden zoogdieren	Ja , het werkgebied omvat leefgebied voor door de provincie vrijgestelde soorten als rosse woelmuis en egel.	Nee	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11). Het betreft namelijk leefgebied voor door provincie algemeen vrijgestelde dieren bij ruimtelijke ordening.	Ja
Vleermuizen foerageergebied	Ja	Ja , vanwege permanente verstoring door licht	Nee, indien permanente verstoring door licht wordt voorkomen	Ja
Vleermuizen vliegroutes	Ja	Ja , vanwege permanente verstoring door licht	Nee, indien permanente verstoring door licht wordt voorkomen	Ja
Vleermuizen verblijfplaatsen	Nee	Nee	Nee	Nee
Reptielen	Nee	Nee	Nee	Nee
Amfibieën	Ja , het werkgebied omvat leefgebied voor door de provincie vrijgestelde soorten als bruine kikker en gewone pad.	Nee	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11). Het betreft namelijk leefgebied voor door provincie algemeen vrijgestelde dieren bij ruimtelijke ordening.	Ja

Soortgroep	Beschermde soorten/funcities?	Nader onderzoek?	Ontheffing Wnb nodig?	Ecologisch werkprotocol nodig?
Vissen	Ja	Nee , er vindt geen ruimtebeslag plaats	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11).	Ja
Ongewervelden	Nee	Nee	Nee	Nee

1.0 INLEIDING

Gemeente Breda heeft aan Stantec B.V. opdracht versterkt voor het uitvoeren van een QuickScan flora en fauna in het kader van de Wet natuurbescherming ter plaatse van de toekomstige mobiliteitshub en het facilitypoint aan het Steenen Hoofd te Breda.

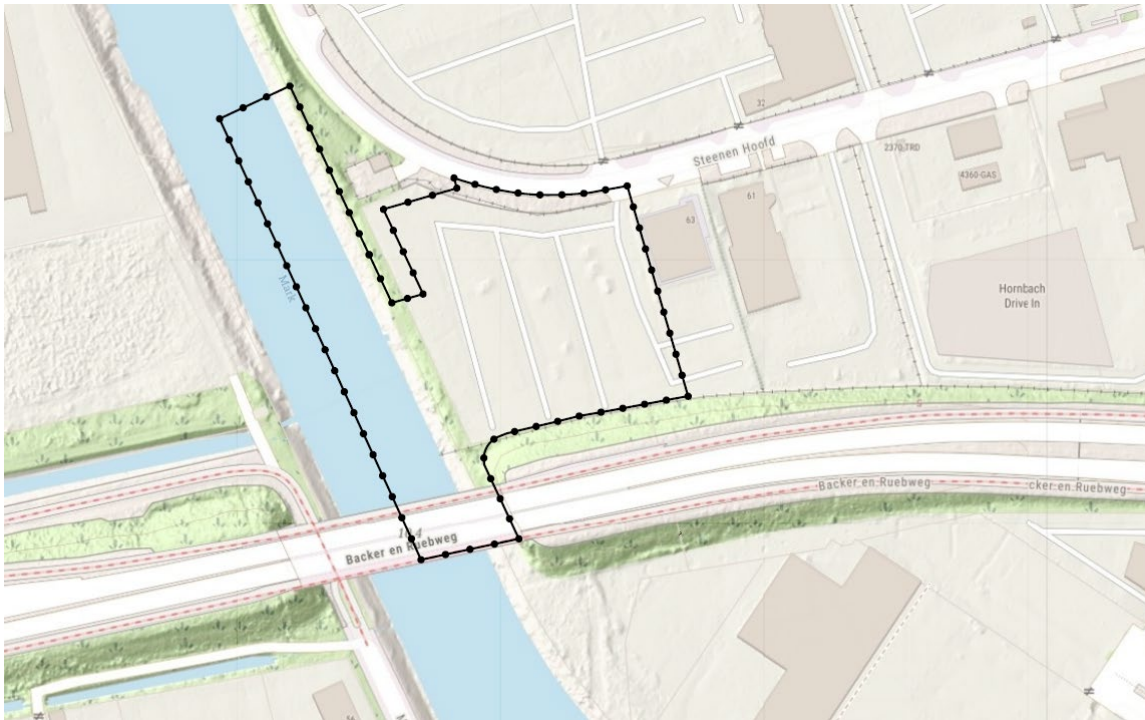
1.1 AANLEIDING

Het Gebiedsperspectief Havenkwartier heeft als ambitie om het bedrijventerrein Belcrum te transformeren naar een nieuw hoogwaardig stedelijk gebied met een menging van wonen, werken, cultuur en voorzieningen. Om ruimte te creëren voor groen, spelen, ontmoeten en langzaam verkeer in de openbare ruimte wordt gewerkt aan collectieve parkeervoorzieningen in de vorm van een mobiliteit hub. Een mobiliteitshub is een voorziening waarin bewoners, bezoekers en gebruikers binnen een gebied op comfortabele wijze, maar op afstand, hun auto kunnen parkeren. Daarnaast is er ruimte gereserveerd van ongeveer 1.000 m² voor een gebouwde voorziening: het facility point. Het facility point gaat functies huisvesten die de plek activeren en de sociale veiligheid vergroten. Hierbij kan gedacht worden aan een programma gericht op waterrecreatie en/of watertaxi's richting 't Zoet en de binnenstad, bedrijven, horeca en/of leisure. Het daadwerkelijk programma is nog niet bekend.

De realisatie van de mobiliteitshub en het facility point past niet in de ter plaatse geldende bestemmingsplannen. Om de plannen mogelijk te maken dient voor het plangebied een nieuw ruimtelijk en functioneel kader te worden vastgesteld in de vorm van een bestemmingsplan met bijbehorende onderzoeken.

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN OMGEVING

Het plangebied ligt voornamelijk ten noorden van de Backer en Ruebweg. De Mark ligt ten westen van het plangebied. Aan de noordzijde ligt het Steenen Hoofd. Ten oosten van het plangebied staat bedrijfsbebouwing. Het plangebied betreft de percelen 2272 en (een deel van) 2915, sectie C en percelen 2234, 1327 en 489, sectie F in de kadastrale gemeente Breda.

Figuur 1: Ligging plangebied

De foto's in figuur 2 geven een indruk van de onderzoekslocatie (zie bijlage 2 voor overige foto's). De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van ongeveer 1,5 hectare en was tot voor kort in gebruik als opslaglocatie van betonplaten. Ter plaatse van de onderzoekslocatie zijn een opslagterrein, een onderdoorgang van de brug (Backer en Ruebweg), een ruig struweel en een stenen kade aanwezig.

Figuur 2: Impressie foto's van de onderzoekslocatie.

1.3 GEPLANDE ONTWIKKELINGEN

De door de gemeente Breda uit te voeren activiteiten betreffen:

1. Het deels verwijderen van de bestaande hekken rondom de locatie en het asfalt.
2. Het volledig verwijderen van het dichte braam- en rietstruweel aan de kade.
3. Het afvoeren van sloopmateriaal.
4. Grondverzet en graafwerkzaamheden.
5. Het aanleggen van kabels en leidingen.
6. Bouwwerkzaamheden.

Figuur 3: Concept van het projectgebied, met de mobiliteitshub (parkeerplaats) en facilitypoint (bebouwing ten noorden) zichtbaar.

1.4 WETTELIJK KADER

Bij een dergelijke ruimtelijke ontwikkeling is het vanuit natuurwetgeving van belang om na te gaan of de werkzaamheden effect hebben op aanwezige beschermde natuurwaarden.

Het volgende wettelijk kader is gehanteerd:

- Wet natuurbescherming (Wnb), onderdelen beschermde soorten, beschermde gebieden en beschermde houtopstanden.
- Provinciaal beleid beschermde gebieden die vallen onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Dit wettelijk kader is van toepassing bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het wettelijk kader is nader uitgeschreven in bijlage 1.

Ter aanvulling op beschermde gebieden, soorten en houtopstanden is tijdens het oriënterend veldbezoek ook gelet op aanwezigheid van invasieve exoten welke vermeld zijn in de Europese Verordening 1143/2014 (Exotenverordening). Deze verordening omvat een lijst met soorten die in Europa dusdanige negatieve effecten hebben op o.a. de economisch en ecologisch vlak, dat voor deze soorten de plicht geldt om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen of zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. De provincies zijn verantwoordelijk voor de aanpak van de invasieve exoten die op de Unielijst zijn geplaatst. In de praktijk zijn echter grondeigenaren zelf verantwoordelijk voor het (op een juiste manier) verwijderen dan wel beheren van invasieve exoten.

1.5 DOEL

Het doel van de quickscan is toetsing van de voorgenomen ingrepen aan het wettelijk kader ten aanzien van natuur zoals hierboven aangegeven. Voorliggende rapportage betreft een quickscan ecologie waarmee middels een bureaustudie en biotoopverkenning een goede eerste indruk over de natuurwaarden in het plangebied wordt verkregen. Er wordt duidelijkheid gegeven over eventuele vervolgstappen: is er aanvullend veldonderzoek nodig? En is het nodig om een ontheffing of vergunning aan te vragen? Indien mogelijk wordt aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te verzachten (mitigerende maatregelen).

2.0 METHODE

In onderstaand hoofdstuk worden de gehanteerde methoden voor het onderzoek naar beschermde gebieden en beschermde soorten beschreven.

2.1 BESCHERMDE GEBIEDEN

Er is gekeken naar mogelijke effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde natuurgebieden binnen de invloedsfeer van het plangebied. Beschermde gebieden die zijn meegenomen in deze quickscan omvatten: Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de natuurgebieden van de provincie Noord Brabant.

Voor de effectbepaling is gekeken naar ruimtebeslag op beschermde gebieden en, indien relevant, mogelijke indirecte effecten. Indirecte effecten zijn bijvoorbeeld verstoring door geluid, licht, trillingen en optische verstoring. Voor Natura 2000-gebied is ook aangegeven of er vervolgstappen nodig zijn ten aanzien van stikstofdepositie. Voor alle natuurgebieden is onderzocht of de werkzaamheden externe werking kennen. Dat wil zeggen dat de bescherming van het gebied ook bij activiteiten rondom het natuurgebied geldt. Dit is aan de orde voor de Natura 2000-gebieden.

Op basis van de effectbepaling is aangegeven welke vervolgstappen dienen te worden genomen. Hierbij kan gedacht worden aan het uitvoeren van nader onderzoek, het aanvragen van een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming of het doorlopen van de 'nee, tenzij-procedure' voor NNN-gebied.

2.2 BESCHERMDE SOORTEN

Bureaustudie

Er is een inventarisatie gedaan naar bestaande verspreidingsgegevens van beschermde soorten flora en fauna, zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming. Voor de bureaustudie zijn de verspreidingsgegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij zijn gegevens van de afgelopen 5 jaar in (de omgeving van) het plangebied geraadpleegd. Als zoekgebied is een afstand van tenminste 1 kilometer tot het plangebied gehanteerd.

Ten aanzien van vogels zijn in de bureaustudie alleen soorten met een jaarrond beschermd nest meegenomen. Voor algemene broedvogels geldt de algemene verbodsbepaling dat nesten niet mogen worden verstoord of vernietigd als het nest in gebruik is.

Oriënterend veldbezoek

Het oriënterend veldbezoek van een quickscan ecologie kan het hele jaar door worden uitgevoerd omdat het in eerste instantie gaat om een verkenning van geschikte biotopen voor beschermde soorten in het plangebied. Ecoloog R.C Oosterom-van Eijken van Stantec b.v. heeft op 24 maart 2023, tussen 8:15 en 9:45 uur het plangebied bezocht. Het was 8 graden Celsius, bewolkt, droog en er stond een milde wind van 3Bft.

Tijdens het veldbezoek is middels een visuele inspectie gekeken naar de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en (sporen van) beschermde dieren in (de directe omgeving van) het plangebied.

Tijdens de inspectie is ook een biotoopbeoordeling uitgevoerd. Daarbij is gekeken naar de aanwezigheid van geschikte biotopen en essentiële landschappelijke functies voor beschermde soorten.

Effectbepaling beschermde soorten

Op basis van de gegevens uit de bureaustudie en het oriënterende veldbezoek heeft een beoordeling plaatsgevonden van de effecten van de voorgenomen ingreep op de beschermde natuurwaarden in (de omgeving van) het plangebied.

Vervolgstappen

Op basis van de effectbepaling zijn de vervolgstappen vastgesteld. Hierbij is per soortgroep aangegeven of nader/ aanvullend onderzoek nodig is. Indien een soort aanwezig is binnen het plangebied en er sprake is van negatieve effecten, is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming benodigd. Indien mogelijk, wordt aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te verzachten (mitigerende maatregelen).

2.3 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Er is gekeken naar mogelijke raakvlakken van de voorgenomen werkzaamheden met houtopstanden. Hierbij is in eerste instantie getoetst of, omwille van de ruimtelijke ontwikkeling, houtopstanden geroid of geveld dienen te worden. Indien er sprake is van het verwijderen van houtopstanden, is nagegaan of de betreffende houtopstanden vallen onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming onderdeel houtopstanden. Er is aangegeven of en welke vervolgstappen er nodig zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden in relatie tot dit beschermingsregime.

2.4 BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op een zorgvuldige wijze uitgevoerd, volgens het vigerende beleid, wet- en regelgeving ten aanzien van natuur alsook de richtlijnen en methoden op het gebied van ecologisch onderzoek.

Bij het bureauonderzoek wordt informatie gebruikt uit, op dat moment, voorhanden zijnde en beschikbare bronnen. Wij attenderen u erop dat de geraadpleegde bronnen mogelijk onvolledig zijn of dat niet alle bronnen zijn geraadpleegd, door het niet voorhanden dan wel opvraagbaar zijn. Hierdoor kan informatie ontbreken.

Het veldonderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de plangebied, en de directe omgeving daarvan, voor beschermde soorten alsook en het al dan niet voorkomen van soorten.

Het biedt geen volledige garantie over de aanwezigheid dan wel afwezigheid van soorten. De resultaten van het onderzoek kunnen minder representatief worden naarmate de tijd verstrijkt.

2.5 GELDIGHEID

Een quickscan Wet natuurbescherming is, over het algemeen, geldig voor een periode van 3 jaar, tenzij in deze periode de:

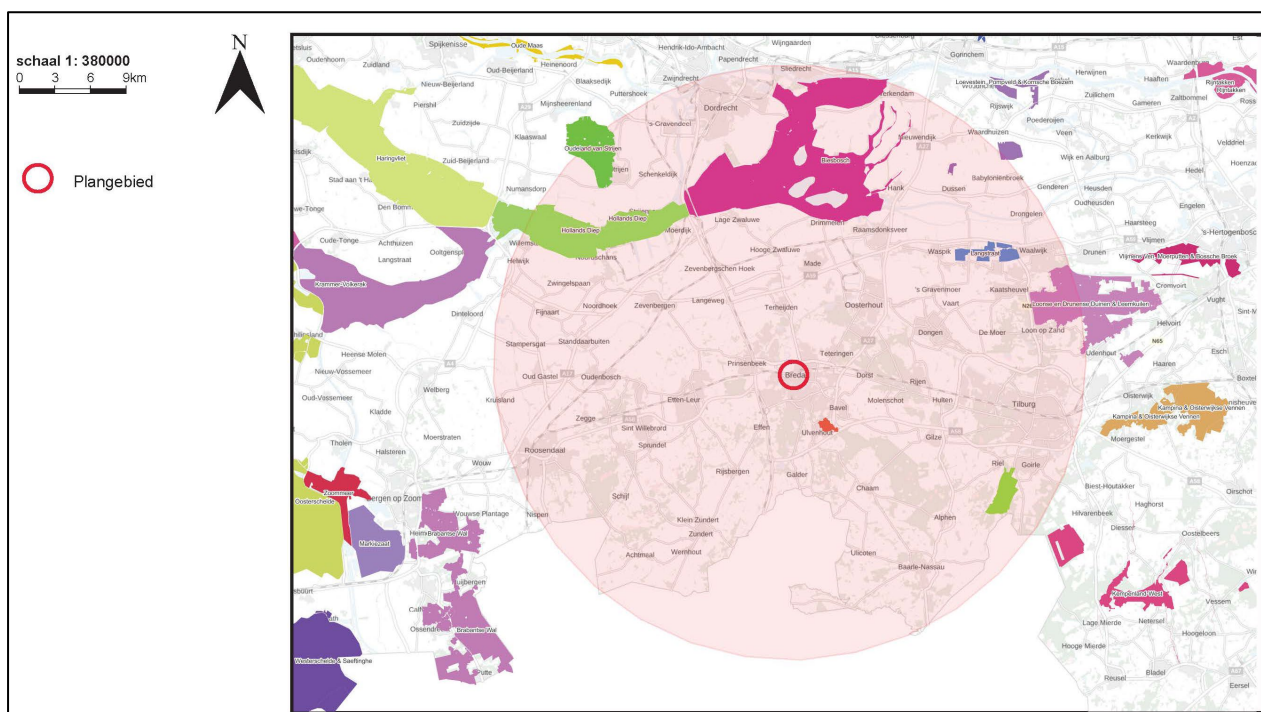
- Ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of.
- Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent, zijn gewijzigd.

Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan drie jaar wordt aanbevolen de resultaten van de quickscan Wet natuurbescherming opnieuw te toetsen.

3.0 RESULTATEN

3.1 GEBIEDSBESCHERMING

In het kader van de Wet Natuurbescherming zijn de effecten van de werkzaamheden op de Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) beoordeeld. Het doel is om te bepalen of het plangebied valt binnen de grenzen van een Natura 2000-gebied en of door externe werking (trilling, geluid, lichtvervuiling of stikstofdepositie) een negatief effect plaatsvindt op het natuurgebied. Ook is bepaald of de werkzaamheden plaatsvinden binnen de grenzen van het NNN en de kernwaarden van het gebied aantasten. Indien de werkzaamheden buiten de NNN plaatsvinden is getoetst/beoordeeld of mogelijk sprake is van hinder voor de NNN door externe werking. In figuur 4 is de ligging van beschermde gebieden in de omgeving van het plangebied weergegeven. Het rode vlak betreft de gebieden binnen een straal van 25 kilometer van het plangebied.

Figuur 4: De ligging van beschermde natuurgebieden in de omgeving van het plangebied.

3.1.1 Natura 2000

Binnen een straal van 25 kilometer liggen Natura-2000 gebieden (zie tabel 2 en figuur 4). Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Ministerie van Landbouw, 2021) is het Ulvenhoutse Bos. Dit ligt op ongeveer 5,6 km ten zuidoosten van het plangebied (zie tabel 2).

Tabel 2: Natura-2000 gebieden binnen een straal van 25km van het plangebied.

<i>Naam Natura-2000 gebied</i>	<i>Afstand plangebied (in kilometer)</i>	<i>tot Stikstof gevoelige typen of (in soorten aanwezig</i>
Ulvenhoutse bos	5,6	Ja
Langstraat	16,4	Ja
Biesbosch	12,5	Ja
Hollands Diep	16,5	Nee
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	20,8	Ja
Regte Heide & Riels Laag	20,9	Ja
Oudeland van Strijen	21,5	Nee

Binnen het Ulvenhoutse Bos komen de volgende stikstofgevoelige habitattypen voor, zoals aangegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 3: Overzicht van de stikstofgevoelige habitattypen in het Natura 2000 gebied het Ulvenhoutse Bos.

<i>Habitatnummer</i>	<i>Habitat type</i>
H9120	Beuken- eikenbossen met Hulst
H9160A	Eiken- haagbeukbossen (hogere zandgronden)
H91E0C	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Ruimtebeslag

De werkzaamheden binnen de scope leiden niet tot ruimtebeslag op het Natura 2000-netwerk. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos ligt op een afstand van 5,6 km ten zuidoosten van het plangebied. Directe negatieve effecten als gevolg van oppervlakteverlies zijn daarmee uitgesloten.

Verstoring

Als gevolg van de afstand tot het Natura 2000-netwerk kunnen indirecte negatieve effecten als gevolg van storingsfactoren zoals geluid en licht worden uitgesloten.

Stikstofdepositie

Realisatiefase

Vanuit wetgeving wordt geacht de invloed van stikdepositie door de uit te voeren werkzaamheden tijdens de realisatiefase, uit te sluiten middels een AERIUS-berekening. Een AERIUS-berekening is niet nodig, wanneer de werkzaamheden vallen onder de voorwaarden in bijlage 3.

Gebruiksfas

Voorliggend project zal, naar verwachting, in de gebruiksfase leiden tot een toename in stikstofemissie ten opzichte van de huidige situatie. Dit komt door de verandering van de bestemming van het plangebied. Een toename van emissie zal voortkomen aan het toegenomen verkeer.

Gezien het beleid dat nieuwe gebouwen niet aangesloten zijn op het gasnetwerk zal een toename van emissie door gasverbruik niet toenemen. Vanuit wetgeving wordt geacht een AERIUS-berekening voor de gebruiksfase uit te laten voeren.

In het kader van de bestemmingsplanprocedure worden de noodzakelijke stikstofonderzoeken uitgevoerd.

3.1.2 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied grenst aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het betreft de rivier Mark en valt onder natuurbeheertype 'N03.01 Beek en Bron'. Daarnaast dient de rivier als ecologische verbindingszone. Voor het NNN geldt dat geen ruimtelijke ontwikkelingen toegelaten worden die de wezenlijke kenmerken en kwaliteit van de natuurbeheertypen aantasten.

Figuur 4: Plangebied ten opzichte van het Natuur Netwerk Nederland.

De werkzaamheden tijdens de aanlegfase zijn tijdelijk van aard. Tijdens het realiseren van de aanlegsteigers treedt een tijdelijke verstoring op, zoals trilling en vertroebeling van het water, maar wordt er geen afbreuk gedaan aan de oppervlakte of kwaliteit van het natuurstype. Er ontstaan ook geen negatieve effecten op het ecologische functioneren van de verbindingszone. Wel dient een overmatige vertroebeling van de waterkolom voorkomen te worden om zuurstofloosheid te voorkomen. Te allen tijde dient een zuurstofgehalte van hoger dan 3mg/l in het water aanwezig te zijn.

In de gebruiksfase wordt er evenmin een afbreuk van de wezenlijke kenmerken en kwaliteit van het natuurstype verwacht. De steigerpalen zorgen niet voor een versnippering van de rivier of een verminderde doorstroming. Daarnaast wordt er geen watervegetatie verwijderd en worden er geen habitats aangetast. Ook is de rivier al veelvuldig in gebruik als vaarwater en zal de toename van enkele boten niet leiden tot een significante storing.

Toetsing

Het plangebied ligt binnen de contouren van Natuurnetwerken Nederland (NNN). Met de voorgenomen ontwikkeling is er echter geen sprake van aantasting of verlies van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom is er geen noodzaak voor een nadere procedure in de vorm van een 'nee, tenzij-toets'. Er zijn géén belemmeringen vanuit provinciaal natuurbeleid aan de orde.

3.2 BESCHERMDE SOORTEN

In deze paragraaf wordt per soortgroep aangegeven welke beschermde soorten er op basis van de bureaustudie en het oriënterend veldbezoek in (de directe omgeving van) het plangebied worden verwacht. Vervolgens wordt per soortgroep ingegaan op mogelijke effecten die door de werkzaamheden op kunnen treden. Tot slot wordt per soortgroep aangegeven welke vervolgstappen er nodig zijn (zoals maatregelen, nader onderzoek of aanvraag ontheffing).

3.2.1 Vaatplanten

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn beschermde vaatplanten waargenomen in de omgeving van het plangebied. In de onderstaande tabel zijn de beschermde plantensoorten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het plangebied bekend zijn.

Tabel 4: Beschermde vaatplanten die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het plangebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, oktober 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Wet Natuurbescherming	Algemene vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen
Wolfskers	<i>Atropa bella-donna</i>	AS	Nee

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): H = soorten Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wnb), A = andere soorten volgens Wnb (artikel 3.10 Wnb), A-V = beschermde soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt voor ruimtelijke ingrepen vanuit provincie Noord-Brabant.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen gedaan van beschermde flora. De omgeving bestaat uit bestrating, bomenlaan met daaronder gras, een ruig struweel van riet en braam en een met riet overgroeide stenen oever. Daarbij zijn onder andere riet, braam, zevenblad, straatgras, paardenbloem, brandnetel, paarse dovenetel, meidoorn, schietwilg en zomereik en andere algemene kruiden waargenomen. De soortensamenstelling van de aangetroffen kruiden duidt veelal op een voedingsrijke bodem. De beschermde flora is gebonden aan voedselarme tot matig voedselrijke, kalkrijke grond en is aangetroffen in de omliggende natuurgebieden (1 tot 5 km). Gezien de ligging en gebruik van het gebied en de versteende, voedingsrijke omgeving wordt er geen beschermde flora verwacht.

Effectbespreking en vervolgstappen

De biotoop is niet geschikt voor beschermde soorten. Op basis van verspreiding worden ook geen beschermde soorten verwacht. Negatieve effecten op deze soortgroep kunnen worden uitgesloten. Voor deze soortgroep zijn geen vervolgstappen benodigd.

Vogels

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn beschermde vogels waargenomen in de omgeving van het plangebied. In de onderstaande tabel zijn de beschermde vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het plangebied bekend zijn.

Tabel 4: Beschermde vogels met een jaarrond beschermd nest die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het plangebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, oktober 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Categorie nest	Wet Natuurbescherming
Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>	5	VR
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	5	VR_JBN
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	5	VR_JBN
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	5	VR_JBN
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	5	VR_JBN
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	4	VR
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	5	VR_JBN
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	4	VR_JBN
Ekster	<i>Pica pica</i>	5	VR_JBN
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	5	VR
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	2	VR_JBN
Gauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	5	VR
Groene specht	<i>Picus viridis</i>	5	VR_JBN
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	5	VR_JBN
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	3	VR
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	4	VR
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	2	VR_JBN
Huiszwaluw	<i>Delichon urbicum</i>	5	VR_JBN
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	5	VR_JBN
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>	3	VR
Kleine bonte specht	<i>Dryobates minor</i>	5	VR
Koolmees	<i>Parus major</i>	5	VR_JBN
Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>	5	VR
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	3	VR_JBN
Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	5	VR_JBN
Ransuil	<i>Asio otus</i>	4	VR
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	2	VR_JBN
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	3	VR_JBN
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	4	VR_JBN
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	5	VR_JBN
Steenuil	<i>Athene vidalii</i>	1	VR_JBN
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	5	VR
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	5	VR
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	4	VR
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	5	VR_JBN
Zwarte mees	<i>Periparus ater</i>	5	VR_JBN
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	5	VR_JBN

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): VR = vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wnb), VR_JBN = nest en/of territorium waargenomen

Legenda categorie nest vanuit provincie Noord-Brabant

Categorie 1.Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust-en verblijfplaats.

Categorie 2.Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

Categorie 3.Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

Categorie 4.Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Categorie 5.Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Indien dit het geval is, is een omgevingscheck benodigd.

Resultaten veldbezoek

Algemene broedvogels

Binnen het plangebied is geschikt broedbiotoop aangetroffen voor algemene broedvogels in de vorm van struweel en bomen. Er zijn tijdens het veldbezoek geen nesten van algemene broedvogels waargenomen.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Het plangebied kan geschikt zijn voor jaarrond beschermde nesten, vanwege de aanwezigheid van struweel en de bomen. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen jaarrond beschermde nesten waargenomen.

Effectbespreking en vervolgstappen

Algemene broedvogels

Binnen het plangebied is broedbiotoop aanwezig voor algemene soorten broedvogels. Het vernietigen van bewoonde nesten is verboden conform Wnb artikel 3.1. Dit geldt ook voor het zodanig verstoren van bewoonde nesten dat vogels hun nest verlaten.

Om vernietiging van nesten en verstoring van broedende vogels te voorkomen dienen werkzaamheden waarbij beplanting wordt verwijderd, buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Voor het broedseizoen geldt geen vaste periode. Het verschilt per soort. De meeste vogelsoorten broeden tussen 15 maart en 15 juli. Indien werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is, moet voorafgaand aan de werkzaamheden door een ter zake kundige worden gecontroleerd of er in de te verwijderen bomen, struiken broedende vogels aanwezig zijn. Indien effecten op broedende vogels niet kunnen worden uitgesloten mag er niet gewerkt worden.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Uit het bureauonderzoek blijkt dat er in de nabijheid van het plangebied vogelsoorten zijn waargenomen met jaarrond beschermde nesten in de categorie 1 t/m 5. Tijdens het veldbezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten waargenomen uit deze categorieën. Negatieve effecten op deze soorten kunnen worden uitgesloten. Voor deze soorten zijn geen vervolgstappen benodigd.

3.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn grondgebonden zoogdieren waargenomen in de omgeving van het plangebied. In de onderstaande tabel zijn de soorten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het plangebied bekend zijn.

Tabel 5: Beschermde grondgebonden zoogdieren die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het plangebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, oktober 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Wet Natuurbescherming	Algemene vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	AS-AV	Ja
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	AS-AV	Ja
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	AS-AV	Ja
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	AS-AV	Ja
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	AS-AV	Ja
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	AS-AV	Nee
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	AS-AV	Ja

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): HR = soorten Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wnb), AS = andere soorten volgens Wnb (artikel 3.10 Wnb), AS-AV = beschermde soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt voor ruimtelijke ingrepen vanuit Noord-Brabant.

Resultaten veldbezoek

Het plangebied biedt geen geschikt habitat voor de boom- en steenmarter, maar wel geschikte rustplaatsen voor kleine marterachtigen in het bramenstruweel. Deze soorten worden hier echter niet verwacht vanwege de landschappelijke isolatie van het plangebied. Het gebied is omsloten aan de noord- en westzijde door de rivier en ten zuiden en oosten door de doorgaande weg en een versteend industrieterrein. Er is geen groene verbinding met de omgeving en de natuurgebieden net buiten Breda.

De bomen in- en rondom het plangebied bevatte ten tijde van het onderzoek geen eekhoornnesten. Ook is het plangebied landschappelijk geïsoleerd en wordt de soort hier niet verwacht. Het braam- en rietstruweel langs oever biedt geschikt habitat voor algemene soorten grondgebonden zoogdieren als dwergmuis, rosse woelmuis en de egel. Deze dieren kunnen door de werkzaamheden worden verstoord.

Effectbespreking en vervolgstappen

Er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig omdat de te verwachten soorten algemeen zijn vrijgesteld door de provincie Noord-Brabant bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel moet worden voldaan aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden waarbij vegetatie wordt verwijderd van één kant uit te voeren zodat aanwezige dieren de kans krijgen te vluchten.

3.2.3 Vleermuizen

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn vleermuizen waargenomen in de omgeving van het plangebied. In de onderstaande tabel zijn de soorten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het plangebied bekend zijn.

Tabel 6: Beschermde vleermuizen die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het plangebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, oktober 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Wet Natuurbescherming	Algemene vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	HR	Nee
Gewone/Kleine/Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus sp. indet.</i>	HR	Nee
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	HR	Nee
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	HR	Nee
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	HR	Nee

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): HR = soorten Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wnb), AS = andere soorten volgens Wnb (artikel 3.10 Wnb), AS-AV = beschermde soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt voor ruimtelijke ingrepen vanuit Noord-Brabant.

Resultaten veldbezoek

Het oriënterende veldbezoek heeft overdag plaatsgevonden waardoor geen actieve vleermuizen konden worden waargenomen. Wel is zo goed als mogelijk biotoopinformatie verzameld om de aan- of afwezigheid van mogelijke foerageergebieden, vliegroutes en verblijfplaatsen te bepalen.

Vleermuizen foerageergebied

De bomen in het plangebied vormen potentieel foerageergebied voor vleermuizen. Het betreft hier geen essentieel foerageergebied aangezien in de directe omgeving van het plangebied voldoende bosschages en bomenrijen (boomkronen) aanwezig zijn.

Daarnaast vormt de Mark ook geschikt foerageergebied. Hierop vindt echter een verwaarloosbaar ruimtebeslag op plaats. Het foerageergebied is, bij het voorkomen van de water- en/of meervleermuis, als essentieel te bestempelen. Deze zijn niet waargenomen, echter zijn de soorten wel bekend ter hoogte van de Terheiden, 4^e Bergboezem, Slangwijk en Weimeren.

Vleermuizen vliegroutes

Aangrenzend aan het plangebied bevindt zich de rivier de Mark. Deze vormt, wateroppervlak en oevers, in potentie een vliegroute. Deze vliegroute is, bij het voorkomen van de water- en meervleermuis, als essentieel te bestempelen. Deze zijn niet waargenomen, echter zijn de soorten wel bekend ter hoogte van de Terheiden, 4^e Bergboezem, Slangwijk en Weimeren.

Vleermuizen verblijfplaatsen

De bomen binnen het plangebied zijn tijdens het veldbezoek visueel geïnspecteerd op holtes, loszittende schorsplaten en/of spleten die geschikt zijn voor verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen. Deze zijn niet waargenomen.

Het plangebied is gecontroleerd op het voorkomen van verblijfplaatsen van gebouw bewonende vleermuizen. Er is geen bebouwing aanwezig binnen het plangebied. De bebouwing direct buiten het plangebied (kantoor Dycore ten oosten) is niet geschikt voor vleermuizen. De bebouwing heeft kunststoffen beplating rondom het platte dak. De gevelbeplating bevat geen zichtbare kieren. De onderkant van de brug over de rivier biedt geen geschikte verblijfplaats. De kieren tussen de pilaar en het dak lekt water en is blootgesteld aan het weer.

Effectbespreking en vervolgstappen

Binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn geschikte vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen aanwezig. Met de voorgenomen ingreep blijven deze elementen behouden, maar kunnen wel worden verstoord door licht, aangezien er verlichting aangebracht gaat worden in de onderdoorgang van de Backer en Ruebweg. Om te bepalen of er sprake is van een essentiële vliegroute dan wel foerageergebied voor onder andere de water- en meervleermuis, dient (indien verlichting wordt gerealiseerd) nader onderzoek uitgevoerd te worden.

3.2.4 Reptielen

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn geen reptielen waargenomen in de omgeving van het plangebied. het plangebied.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen reptielen waargenomen. Binnen het plangebied zijn elementen aanwezig die geschikt zijn voor reptielen. Echter het plangebied beschikt niet over een functioneel habitat aangezien er geen sprake is van een aaneenschakeling van overwinterings-, foerageer- en voortplantingsgebieden. Daarnaast worden, op basis van verspreiding, geen beschermde reptielen verwacht.

Effectbespreking en vervolgstappen

Er worden geen beschermde soorten reptielen in het werkgebied verwacht. Negatieve effecten op beschermde reptielen zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgstappen benodigd voor deze soortgroep.

3.2.5 Amfibieën

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn amfibieën waargenomen in de omgeving van het werkgebied. In de onderstaande tabel zijn de soorten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het werkgebied bekend zijn.

Tabel 7: Beschermde amfibieën die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het werkgebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, oktober 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Wet Natuurbescherming	Algemene vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen
Alpenwatersalamander	<i>Ichthyosaura alpestris</i>	AS	Nee
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	AS	Ja
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	AS	Ja
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	AS	Ja

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): HR = soorten Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wnb), AS = andere soorten volgens Wnb (artikel 3.10 Wnb), AS-AV = beschermde soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt voor ruimtelijke ingrepen vanuit Noord-Brabant.

Resultaten veldbezoek

Binnen dan wel direct aangrenzend aan het plangebied zijn geen poelen aanwezig. Er is wel een watergang aanwezig. De watergang is permanent watervoerend en heeft een deels steile en deels een flauwe oever met ruige begroeiing. Er zijn weinig tot geen waterplanten aanwezig in de watergang. Het water is troebel en bevat mogelijk vis. De aanwezige biotoop is enkel geschikt voor algemene soorten als bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad. Deze zijn echter door de provincie algemeen vrijgestelde soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Effectbespreking en vervolgstappen

Er worden binnen het plangebied geen beschermde soorten amfibieën verwacht gezien de verspreiding en aanwezige biotoop. Het plangebied is wel geschikt voor algemene soorten amfibieën, zoals de gewone pad. Deze dieren kunnen door de werkzaamheden worden verstoord. Er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig omdat de soorten algemeen zijn vrijgesteld door de provincie Noord-Brabant bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel moet worden voldaan aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb).

3.2.6 Vissen

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn geen vissen waargenomen in de omgeving van het plangebied.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldonderzoek zijn geen waarnemingen gedaan van beschermde vissoorten. De Mark heeft steile en flauwe, stenen oevers en permanent stromend water. Het water is troebel en bevat weinig watervegetatie. Deze factoren zorgen ervoor dat het water enkel geschikt is voor algemeen voorkomende soorten als brasem, zeelt, karper en driedoornige stekelbaars.

Effectbespreking en vervolgstappen

Er worden binnen het plangebied geen beschermde soorten vissen verwacht gezien de verspreiding en aanwezige biotoop. Een negatief effect wordt niet verwacht op beschermde vissensoorten. Wel moet worden voldaan aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb).

3.2.7 Insecten (ongewervelden)

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn ongewervelden waargenomen in de omgeving van het plangebied. In de onderstaande tabel zijn de soorten weergegeven waarvan waarnemingen in de omgeving (tot een afstand van 1500m) van het plangebied bekend zijn.

Tabel 8: Beschermde ongewervelden die de afgelopen 5 jaar in de omgeving van het plangebied (tot een afstand van ca. 1500m) zijn waargenomen. Bron: NDFF, augustus 2023.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Wet Natuurbescherming	Algemene vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen
Grote vos	<i>Nymphalis polychloros</i>	AS	Nee
Teunisbloempijlstaart	<i>Proserpinus proserpina</i>	HR	Nee

Legenda categorie Wet natuurbescherming (Wnb): HR = soorten Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wnb), AS = andere soorten volgens Wnb (artikel 3.10 Wnb), AS-AV = beschermde soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt voor ruimtelijke ingrepen vanuit Noord-Brabant.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldonderzoek zijn geen waarnemingen gedaan van beschermde insecten en hun waardplanten. Op basis van het bestaande biotoop zijn de soorten niet te verwachten. De streng beschermde libellen en dagvlinders zijn namelijk vaak gebonden aan voedselarme wateren of vegetaties, bosranden en specifieke waardplanten. Deze zijn niet aangetroffen in het plangebied.

Effectbespreking en vervolgstappen

Er worden binnen het plangebied geen beschermde soorten insecten verwacht gezien de verspreiding en aanwezige biotoop. Het voorkomen van beschermde soorten kan redelijkerwijs worden uitgesloten. Er zijn dus geen negatieve effecten te verwachten op beschermde insecten.

3.3 INVASIEVE EXOTEN

Resultaten bureauonderzoek

In de afgelopen vijf jaar zijn geen invasieve exoten waargenomen in de omgeving van het plangebied.

Resultaten veldbezoek

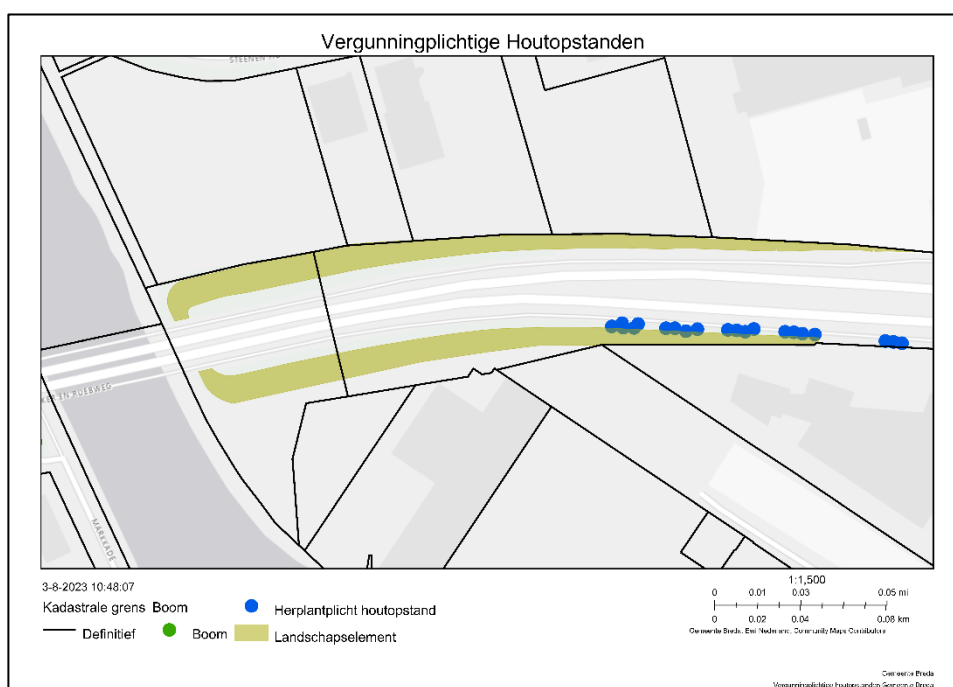
In het plangebied zijn geen waarnemingen gedaan van invasieve exoten, zowel niet van planten als (on)gewervelden.

Effectbespreking en vervolgstappen

Negatieve effecten op de directe omgeving door de aanwezigheid van invasieve exoten kan worden uitgesloten. Voor deze groep zijn geen vervolgstappen benodigd

3.4 HOUTOPSTANDEN

Binnen het werkgebied is een beschermde houtopstand aanwezig, zoals aangewezen door de gemeente Breda op haar bomenkaart. Op de onderstaande afbeelding is in het groen aangegeven welke houtopstand het betreft. Binnen het werkgebied zullen geen bomen gerooid worden. Ook zal de struiklaag, sluiërlaag, kruidenlaag en/of strooisellaag intact blijven binnen de houtopstand. Vanwege het bovenstaande is er geen sprake van een verstorende ingreep, een meldingsplicht of een herplantplicht. Indien er gewerkt wordt binnen de houtopstand, is een omgevingsvergunning noodzakelijk.

Figuur 5: Vergunningplichtige houtopstanden binnen het plangebied (in groen aangegeven).

4.0 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De quickscan flora en fauna in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) is uitgevoerd op de Steenen Hoofd te Breda op 24 maart 2023. De conclusies uit dit onderzoek zijn onderverdeeld in gebiedsbescherming en soortbescherming. Deze worden hieronder beschreven.

4.1 BESCHERMDE GEBIEDEN

4.1.1 Natura 2000-gebieden

Het werkgebied ligt niet binnen een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, het Ulvenhoutse Bos, bevindt zich op een afstand van 5,6 km ten zuidoosten van het werkgebied. Gezien de aard van de werkzaamheden, de ligging van het werkgebied en de afstand tussen het werkgebied en het Natura 2000-gebied, zijn negatieve effecten op Natura 2000-gebieden uitgesloten.

Uitzondering hierop is het effect van stikstofemissies op omringende Natura-2000 gebieden. Een AERIUS-berekening is, gezien de aard van de werkzaamheden, voor zowel de realisatiefase als de gebruiksfase verplicht.

4.1.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De geplande activiteiten leiden niet tot ruimtebeslag op het NNN. Gezien de aard van de werkzaamheden en de afstand tot het NNN kunnen negatieve effecten als gevolg van verstoring worden uitgesloten. Er is geen sprake van een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Er is geen nadere NNN-toetsing benodigd.

4.2 BESCHERMDE SOORTEN

Binnen het plangebied is biotoop aangetroffen die geschikt is voor algemene soorten. Het gaat om soorten uit de volgende soortgroepen: algemene broedvogels, grondgebonden zoogdieren, vleermuizen, algemene amfibieën en vissen.

In onderstaande tabel (tabel 9) is per soortgroep aangegeven of er nader onderzoek nodig is en mogelijk een ontheffing nodig is in het kader van de Wet natuurbescherming.

Tabel 9: Conclusies en aanbevelingen over beschermde soorten (Wet natuurbescherming) in relatie tot een mogelijke ontheffing Wet natuurbescherming.

Soortgroep	Beschermde soorten/functionies?	Nader onderzoek?	Ontheffing Wnb nodig?
Vaatplanten	Nee	Nee	Nee
Algemene Broedvogels	Ja , er is broedbiotoop aanwezig voor algemene broedvogels	Nee	Nee, indien maatregelen worden genomen om vernietiging en beschadiging van nesten en verstoring van broedende vogels te voorkomen.
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Nee	Nee	Nee

Soortgroep	Beschermde soorten/functions?	Nader onderzoek?	Ontheffing Wnb nodig?
Grondgebonden zoogdieren	Ja , het werkgebied omvat leefgebied voor door de provincie vrijgestelde soorten als rosse woelmuis en egel.	Nee	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11). Het betreft namelijk leefgebied voor door provincie algemeen vrijgestelde dieren bij ruimtelijke ordening.
Vleermuizen foerageergebied	Ja	Ja , van wege permanente verstoring door licht	Nee, indien permanente verstoring door licht wordt voorkomen
Vleermuizen vliegroutes	Ja	Ja , van wege permanente verstoring door licht	Nee, indien permanente verstoring door licht wordt voorkomen
Vleermuizen verblijfplaatsen	Nee	Nee	Nee
Reptielen	Nee	Nee	Nee
Amfibieën	Ja , het werkgebied omvat leefgebied voor door de provincie vrijgestelde soorten als bruine kikker en gewone pad.	Nee	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11). Het betreft namelijk leefgebied voor door provincie algemeen vrijgestelde dieren bij ruimtelijke ordening.
Vissen	Ja	Nee , er vindt geen ruimtebeslag plaats	Nee, indien er rekening wordt gehouden met de algemene zorgplicht (artikel 1.11).
Ongewervelden	Nee	Nee	Nee

4.2.1 Nader onderzoek

Nader onderzoek is benodigd om het gebruik van de Mark als essentiële vliegroute en foerageergebied uit te sluiten van het plangebied.

4.2.2 Maatregelen

Om negatieve effecten op algemeen beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen worden in ieder geval de maatregelen voorgesteld zoals weergegeven in onderstaande tabel. Deze maatregelen dienen opgenomen te worden in een ecologisch werkprotocol.

Tabel 10: Algemene aanbevelingen aangaande werkmethoden om het overtreden van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming te voorkomen dan wel te verzachten.

Soortgroep	Maatregel
Algemene broedvogels	Om effecten op broedende vogels te voorkomen dienen werkzaamheden, waarbij beplanting wordt verwijderd of aan oevers/water wordt gewerkt buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Voor het broedseizoen geldt geen vaste periode. Het verschilt per soort. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 juli. Indien werken buiten het broedseizoen niet mogelijk is, moet voorafgaand aan de werkzaamheden door een ter zake kundige op het gebied van broedvogels worden gecontroleerd of broedende vogels aanwezig zijn. Dit geldt ook voor de

Soortgroep	Maatregel
	periode vlak voor of na het broedseizoen, het gaat om een broedgeval ongeacht de datum. Om effecten op broedende vogels te voorkomen dienen preventieve maatregelen genomen te worden voorafgaande aan het broedseizoen waarbij de vegetatie gelegen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden kort gehouden wordt, door periodiek maaien en afvoeren. Daarnaast dienen de vogelhuisjes aan de laanbomen aan het Steenen Hoofd buiten het broedseizoen verwijderd te worden, indien deze leeg zijn. Indien effecten op broedende vogels niet kunnen worden uitgesloten mag er niet gewerkt worden.
Grondgebonden zoogdieren	Om effecten op algemeen beschermde kleine grondgebonden zoogdieren zoveel mogelijk te beperken dienen werkzaamheden waarbij vegetatie wordt verwijderd van één kant te worden uitgevoerd, zodat aanwezige dieren de kans krijgen om zich te verplaatsen. Deze maatregel valt onder de zorgplicht (artikel 1.11 Wnb).
Vleermuizen foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen	Om mogelijke indirecte effecten als verstoring door licht op naast gelegen foerageergebied en vliegroutes te voorkomen dient gewerkt te worden tussen zonsopgang en zonsondergang. Indien toch gebruik moet worden gemaakt van kunstlicht, dient gebruik te worden gemaakt van gerichte verlichting. Hierbij dient lichtval op bomen, water, en gebouwen in de omgeving te worden vermeden om verstoring te voorkomen. Daarnaast mogen er tussen zonsondergang en zonsopkomst geen obstructies in het water worden gelegd voor dieren die het water volgen als vliegroute. In de gebruiksfase dient de straatverlichting en andere verlichting afgeschermd zijn richting de rivier. Ook is het aan te raden om vleermuisvriendelijk licht te gebruiken (amberkleurig).
Amfibieën	Het werk dient richting één kant te worden uitgevoerd zodat aanwezige dieren de kans krijgen om te vluchten. Er mag niet richting een doodlopend stuk van de watergang gewerkt worden. Deze maatregel valt onder de zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). Bagger, slib en/of maaisel dat op de kant wordt gedeponneerd blijft bij voorkeur minimaal 48 uur liggen, opdat amfibieën terug naar het water kunnen vluchten. Er wordt aanbevolen om te voorkomen dat er ondiepe poelen, sporen van machines die met water gevuld kunnen worden en zandhoppen/omgewerkte grond ontstaan tijdens werkzaamheden die mogelijk plaatsvinden in de actieve periode van amfibieën (april-oktober). Poelen kunnen functioneren als tijdelijk geschikt voortplantingswater.
Vissen	Vertroebeling van de waterkolom dient voorkomen te worden om zuurstofloosheid te voorkomen. Te allen tijde dient een zuurstofgehalte van hoger dan 3mg/l in het water aanwezig te zijn

4.3 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Binnen het werkgebied is een beschermde houtopstand aanwezig. Binnen het werkgebied zullen geen bomen gerooid worden. Ook zal de struiklaag, sluierslaag, kruidenlaag en/of strooisellaag intact blijven binnen de houtopstand. Vanwege het bovenstaande is er geen sprake van een verstorende ingreep, een meldingsplicht of een herplantplicht. Indien er gewerkt wordt binnen de houtopstand, is een omgevingsvergunning noodzakelijk

Tabel 11: Conclusies houtopstanden (Wet Natuurbescherming)

Criteria beschermde houtopstanden	Aanwezig	Meldingsplicht Wnb	Kapvergunning	Herplant plicht
Buiten 'bebouwde kom Wet natuurbescherming'	Nee	Nee	Nee	Nee
Oppervlakte 10 are of meer	Nee			
Rijbeplanting van 20 bomen of meer	Nee			
Beschermde houtopstanden gemeente	Ja	Nee	Nee	Nee

BRONVERMELDING

- Bij12. (2017). *Kennisdocument Gewone Dwergvleermuis*. Utrecht: Bij12.
- Bij12. (2017). *Kennisdocument Gewone grootvleermuis*. Utrecht: Bij12.
- Didderen, K., Spitzen-Van der Sluis, A., de Bruin, A., Kuijsten, W., Kranenbarg, J., & Ronald, Z. (2000). *Kennisdocument Vissen & Amfibieën Natura 2000 Overijssel*. Nijmegen : RAVON .
Opgehaald van <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/alpenwatersalamander>
- Dotinga, H. (2017, 04 10). *Vogelbescherming Nederland Broedseizoen*. Opgehaald van Vogelbescherming Nederland: <https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/snoeien-in-het-broedseizoen-mag-dat>
- F.B.J. Grapperhaus . (2021). *Stikstofreductie en natuurverbetering*. Den Haag: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit .
- Ministerie van Landbouw, N. e. (2021, oktober 19). *Nature-2000*. Opgehaald van Nature-2000: <https://www.natura2000.nl/>
- Ravon. (sd). *Muurhagedis*. Opgehaald van Ravon.nl: <https://www.ravon.nl/soorten/soortinformatie/muurhagedis>
- Smit, G., & Zuiderwijk, A. (2020). *Handleiding voor het monitoren van reptielen in Nederland*. Nijmegen: RAVON.
- Stadswerk. (2023). *Gedragscode soortbescherming gemeenten voor Ruimte ontwikkeling of inrichting en Bestendig beheer of onderhoud*. Ede: Stadswerk.

Geraadpleegde Websites

- www.ravon.nl
- www.floron.nl
- www.synbiosys.alterra.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.waarneming.nl
- www.zoogdierverening.nl
- www.bij12.nl
- www.ndff.nl
- www.verspreidingsatlassen.nl
- www.vogelbescherming.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

In deze bijlage staat een beschrijving van de relevante wet- en regelgeving en het beleidskader.

Wet natuur bescherming (Wnb)

De Wet natuurbescherming (Wnb) is op 1 januari 2017 in werking getreden. De wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en faunawet en de Boswet. Veel verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen bij de provincies. Er zijn hierop wel uitzonderingen waarvoor het ministerie van LNV bevoegd gezag is. Dit betreft onder andere de aanleg, uitbreiding en, voor zover van toepassing, inrichting, alsmede wijziging, gebruik, beheer en onderhoud van hoofdwegen en hoofdvaarwegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Tracéwet en hoofdspoorwegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Spoorwegwet.

Gemeenten hebben een loketfunctie. Het is mogelijk om een natuurvergunning 'aan te haken' bij de omgevingsvergunning, maar dit hoeft niet. De Wnb richt zich op bescherming van gebieden, soorten en houtopstanden.

Gebiedsbescherming

De gebiedsbescherming is vastgelegd in artikel 2.1 tot en met 2.11 van de Wet natuurbescherming. Hierin wordt de aanwijzing en bescherming van Natura 2000-gebieden geregeld. Hiermee zijn de verplichtingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, voor zover die betrekking hebben op gebiedsbescherming, geïmplementeerd in het Nederlands recht. De begrenzing van de Natura 2000-gebieden en de instandhoudingdoelstellingen voor die gebieden zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten voor de betreffende gebieden. De instandhoudingdoelstellingen beschrijven voor de voor het gebied aangewezen habitattypen en soorten of een bepaalde ontwikkeling ervan gewenst is of dat het behoud ervan op het aanwezige niveau moet worden nagestreefd. Voor activiteiten of projecten die schadelijk kunnen zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV.

Voortoets en Passende beoordeling

Bij plannen in, of in de nabijheid (externe werking) van, een Natura 2000-gebied dienen de initiatiefnemers in een oriënterende fase (voortoets) te onderzoeken of het plan een significant negatief effect op de instandhoudingdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied kan hebben. Met externe werking wordt bedoeld dat ook activiteiten buiten het gebied de natuurwaarden in het gebied kunnen beïnvloeden. Indien na dit onderzoek niet kan worden uitgesloten dat de activiteit een significant negatief effect heeft, dient de initiatiefnemer meer gedetailleerd dan in de oriënterende fase in kaart te brengen wat de effecten van de activiteit kunnen zijn. Daarbij dienen ook, indien noodzakelijk, de mitigerende maatregelen te worden betrokken. Deze analyse heet een 'passende beoordeling'. Het bevoegd gezag toetst de passende beoordeling. Wanneer uit de passende beoordeling alsnog de zekerheid wordt verkregen dat de activiteit niet leidt tot significant negatieve effecten, kan de activiteit doorgang vinden. Wanneer uit de voortoets blijkt dat er wel kans is op een negatief effect, maar dit als niet significant kan worden gezien, kan eveneens, op basis van een verslechteringsstoets toestemming voor het uitvoeren van de activiteit worden verleend. Wanneer uit de passende beoordeling blijkt dat significante negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, kan het project alleen doorgang vinden op grond van de "ADC-criteria".

Dit betekent dat:

A – alternatieve oplossingen voor het plan ontbreken;

D – er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn;

C – de initiatiefnemer compenserende maatregelen vooraf en tijdig treft.

Zorgplicht

Binnen de kaders van de Wet natuurbescherming is de Zorgplichtbepaling (artikel 1.11) van toepassing. Deze zorgplicht houdt o.a. in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig kan zijn voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken.

Stikstofdepositie

Stikstofdepositie vormt veelal een knelpunt bij de besluitvorming over plannen en projecten, omdat in veel Natura 2000-gebieden overbelasting van stikstof een probleem is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor het gebied aangewezen soorten en habitattypen. Middels een projectspecifieke AERIUS berekening dient voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase getoetst te worden of er sprake zal zijn van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Wanneer depositie niet uitgesloten kan worden is aanvullende toetsing (voortoets, passende beoordeling, ADC-toets) benodigd en dient gekeken te worden of de depositie middels mitigerende maatregelen of interne/externe saldering weggenomen kan worden. Bij een **ADC**-toets dient aangetoond te worden dat er geen **A**lternatief is met minder schadelijke effecten voor Natura 2000-gebieden, er een **D**wingende reden van groot openbaar belang is en dat er **C**ompenserende maatregelen worden getroffen voor Natura 2000-gebieden.

Soortbescherming

De Wet natuurbescherming maakt onderscheid tussen:

- 1) soorten van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v. Wnb);
- 2) soorten van de Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn (artikel 3.5 e.v. Wnb);
- 3) 'andere soorten' (artikel 3.10 e.v. Wnb).

Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v. Wnb)

Het beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn is vastgelegd in artikel 3.1.

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het is mogelijk om ontheffing aan te vragen voor de verbodsbepalingen. Deze aanvraag wordt getoetst op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging).
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang conform Vogelrichtlijn. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang 1: 'in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid'.
- Er is geen verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en/of Bonn (artikel 3.5 e.v. Wnb)

Deze categorie bestaat uit Europees beschermde soorten. De verbodsbepalingen zijn vastgelegd in artikel 3.5:

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Onder de Wet natuurbescherming geldt dat het voor streng beschermde soorten zoals opgenomen in artikel 3.5 mogelijk is om bij ruimtelijke ontwikkelingen te werken volgens een door de Minister goedgekeurde gedragscode. Hierbij geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.5.

Naast het werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan voor soorten zoals opgenomen in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming bij overtreding van de verbodsbepalingen een vergunning worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging).
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang conform Habitatrichtlijn. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang 3: 'in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Andere soorten (artikel 3.10 e.v. Wnb)

De categorie 'andere soorten' bestaat uit soorten zoals opgenomen in bijlage A en B van de wettekst. Dit zijn nationaal beschermde soorten. De verbodsbepalingen zijn vastgelegd in artikel 3.10. Het is verboden:

- a) in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
- b) de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
- c) vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer aantoonbaar gewerkt wordt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Naast het werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan voor soorten uit de categorie 'andere soorten' van de Wet natuurbescherming bij overtreding van de verbodsbepalingen een vergunning worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging).
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang h 'in het algemeen belang'.
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Algemeen vrijgestelde soorten

Voor soorten van de categorie 'andere soorten' (bijlage A en B van de wettekst) kan een vrijstellingsregeling gelden, die per provincie anders kan worden ingestoken. De meeste provincies en het ministerie van LNV hebben 'tabel 1 soorten' van de oude Flora- en faunawet opnieuw vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit zijn soorten zoogdieren en soorten amfibieën. Bovengenoemde soorten zijn bij ruimtelijke projecten algemeen vrijgesteld van vergunningplicht. Wel dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet voorkomen.

Bescherming houtopstanden

De bescherming van houtopstanden is vastgelegd in artikel 4.1 tot en met 4.9 van de Wet natuurbescherming. Binnen de Wet natuurbescherming worden houtopstanden beschermd die aan bepaalde voorwaarden voldoen (Wnb artikel 4.1). Voornaamste onderscheid wordt gemaakt op basis van de locatie. Houtopstanden welke binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom Wnb vallen, zijn namelijk uitgezonderd (artikel 4.1) en worden niet onder de Wnb beschermd. De begrenzing van de bebouwde kom in de zin van de Wnb komt niet altijd overeen met de begrenzing van de bebouwde kom op grond van de Wegenverkeerswet. Als een gemeente geen bebouwde kom in de zin van de Wnb heeft vastgesteld, is de Wnb overal van toepassing in die betreffende gemeente.

Een houtopstand onder de Wet natuurbescherming wordt gezien als een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die:

1. een oppervlakte grond beslaat van tien are of meer;
2. bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen.

De Wnb is volgens artikel 4.1 niet van toepassing bij:

- a) houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgesteld grenzen van de bebouwde kom;
- b) houtopstanden op erven of in tuinen;
- c) fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- d) naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- e) kweekgoed;
- f) uit populieren of wilgen bestaande:
 - 1. wegbeplantingen;
 - 2. beplantingen langs waterwegen;
 - 3. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden.
- g) het dunnen van een houtopstand;
- h) uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - 4. ten minste eens per 10 jaar worden geoogst;
 - 5. Bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken brede dan twee meter;
 - 6. zijn aangelegd na 1 januari 2013.

De Wet natuurbescherming stelt dat wanneer houtopstanden worden gekapt, er voorafgaand aan de kap een meldingsplicht bij de provincie is. De provincie bepaalt welke informatie omtrent de te kappen opstand aangeleverd dient te worden, op welke termijn dit aangeleverd dient te worden en welke voorwaarden voor de uitvoering van de kap gelden. Daarnaast geldt dat binnen drie jaar na de kap een herbeplantingsplicht geldt (door aanplant, bezaaiing of natuurlijke verjonging dan wel op andere wijze realiseren van een nieuwe houtopstand). Wanneer dat niet op dezelfde plaats kan, dan kan een provincie ontheffing verlenen de herbeplanting op andere gronden toe te staan indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels. Verder kunnen provincies ontheffing of vrijstelling verlenen voor bepaalde verbodsbepalingen en/of voorwaarden omtrent herbeplanting.

Houtopstanden zijn tevens beschermd op grond van gemeentelijk regelgeving. Dit is vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de betreffende gemeente. Ook kan de bescherming van een houtopstand zijn opgenomen in de planregels bij een bestemmingsplan. Bij voorgenomen kap van houtopstanden dient daarom ook altijd naar de bepalingen in de APV en naar de planregels in het bestemmingsplan te worden gekeken. In verband met de bepalingen uit de APV en/of het bestemmingsplan kan volgen dat voor de kap van een houtopstand een omgevingsvergunning nodig is welke bij de gemeente moet worden aangevraagd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk (de voormalige Ecologische Hoofdstructuur) van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het nationaal beleid met betrekking tot de gebiedsbescherming van het Natuurnetwerk Nederland is vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De rijksoverheid heeft de bruto begrenzing van het NNN vastgesteld, de provincies zijn bevoegd om dit netto te begrenzen. De SVIR vervangt verschillende rijksbeleidsstukken zoals de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit.

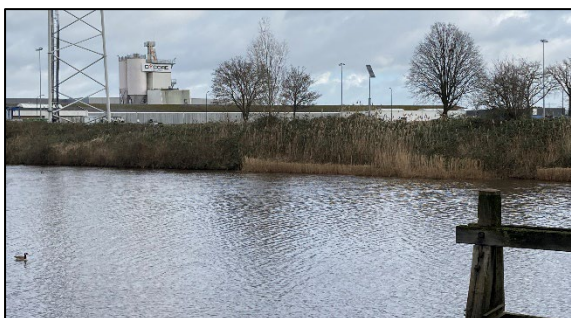
De juridische borging van de nationale ruimtelijke belangen die in de SVIR worden aangewezen vindt plaats via het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Via het Barro werkt het rijksbeleid door naar de ruimtelijke verordeningen van de provincies. Het NNN is de opvolger van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) sinds de afsluiting van het Natuurpact tussen Rijk en de provincies.

'Nee, tenzij'-principe

Voor het NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe. Dit betekent dat nieuwe plannen of projecten niet zijn toegestaan als ze de wezenlijke (potentiële) waarden en kenmerken van het NNN significant aantasten. Uitzonderingen hierop zijn wanneer sprake is van redenen van groot openbaar belang en er geen reële alternatieven zijn. De schade dient in dat geval door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk beperkt te worden. De restschade dient te worden gecompenseerd. De rijkslijn zoals verwoord in het SVIR en Barro is dat er bij het NNN geen sprake is van externe werking.

Het NNN is planologisch beschermd in de Provinciale Structuurvisies en Verordeningen. In de Verordening staat aangegeven aan welke voorwaarden bij ruimtelijke ingrepen in en langs het NNN moet worden voldaan. Ook is het compensatiebeleid bij aantastingen van het Natuurnetwerk Nederland hierin opgenomen.

Bijlage 2: Foto's plangebied

Bijlage 3: Handreiking beheer en onderhoud Stikstofproblematiek

HANDREIKING

Beheer en onderhoud

Inhoud

1. Inleiding	3
Achtergrond.....	3
Huidige situatie.....	3
Doelgroep	3
Doel van de handreiking.....	3
Leeswijzer	3
2. Wat betekent beheer en onderhoud?	4
Definitie beheer en onderhoud.....	4
Functie	4
Object	4
Prestatieniveau.....	5
Levensduur	5
3. Wanneer is er sprake van beheer en onderhoud (en wanneer niet)?	5
Sprake van beheer en onderhoud	5
Projectwijzing	5
Levenscyclus	5
Beslisboom	6
4. Jurisprudentie.....	7
5. Meer informatie	8
Bijlage 1: Activiteiten die gezien worden als beheer en onderhoud	9
Bijlage 2: Voorbeelden ter verduidelijking	11

1. Inleiding

Achtergrond

Nadat de Raad van State op 29 mei 2019, het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet langer geldig verklaarde voor het uitgeven van vergunningen, ontstond er onduidelijkheid. Projecten die eerst geen natuurvergunning nodig hadden, moesten opnieuw beoordeeld worden. Zo ontstond er ook verwarring over hoe, in het kader van de Wet Natuurbescherming, om te gaan met beheer en onderhoud van objecten.

Samen met de Landsadvocaat is er gekeken naar dit vraagstuk en hieruit is deze handreiking ontstaan. Het Ministerie van LNV (DG Stikstof) heeft deze handreiking opgesteld. In afstemming met vertegenwoordigers van IenW, BZK, EZK, Defensie, IPO, Unie van Waterschappen en de VNG.

Huidige situatie

Voor de werking van PAS, tijdens de werking van PAS en ook nu wordt er voor beheer en onderhoud van bestaande objecten geen natuurvergunning aangevraagd. Deze werkzaamheden kwalificeren immers niet als een project in het kader van de Habitatrichtlijn, dit wordt later in het document toegelicht.

Doelgroep

Deze handreiking is bedoeld voor vergunningverleners en opdrachtgevers voor beheer en onderhoud binnen de overheden.

Doel van de handreiking

Het doel van deze handreiking is om vergunningverleners en overheden die zelf beheer en onderhoud uitvoeren, houvast te geven bij de beoordeling of een activiteit onder beheer en onderhoud valt en er zodoende dus geen AERIUS-berekening, passende beoordeling en/of vergunning nodig is. De handreiking is een richtlijn en heeft geen juridische status. Dat betekent dat er geen rechten aan ontleend kunnen worden.

Deze handreiking is nadrukkelijk alleen bedoeld voor bestaande projecten die:

- dateren van vóór de Europese referentiedatum, of
- dateren van na de Europese referentiedatum en beoordeeld zijn op grond van de Wnb. Dat kan geleid hebben tot een toestemming en kan een vergunning zijn op grond van bestaand recht, bijvoorbeeld van voor de Europese referentiedatum.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft waarom deze handreiking is gemaakt en voor wie deze geschreven is.

In hoofdstuk 2 wordt er ingegaan op de definitie van beheer en onderhoud en wordt dit verder toegelicht.

In hoofdstuk 3 wordt er ingegaan op de vraag wanneer er sprake is van beheer en onderhoud en wanneer niet. Er is een beslisboom bijgevoegd om dit makkelijker te maken.

Hoofdstuk 4 gaat in op de jurisprudentie rondom dit onderwerp en deze handreiking.

In hoofdstuk 5 staat waar lezers terecht kunnen voor meer informatie over dit onderwerp.

2. Wat is beheer en onderhoud?

In dit hoofdstuk wordt de definitie van beheer en onderhoud benoemd en wordt deze verder toegelicht.

Definitie beheer en onderhoud

Beheer en onderhoud betreft de activiteiten die erop zijn gericht om de functie van objecten en het prestatieniveau dat daaraan wordt gesteld, zoals ontworpen en aangelegd, tijdens de levensduur te behouden.

De centrale begrippen uit deze definitie worden hieronder kort toegelicht.

Functie

Onder beheer en onderhoud vallen de activiteiten die nodig zijn om de huidige functie van een bestaand object te behouden.

Voorbeelden:

- Het vervangen van een bestaand hekwerk of het plaatsen van een nieuw hekwerk is nodig om de veiligheid op en rond het spoor te garanderen en daarmee de functie van de spoorweg te behouden.
- Het repareren van een beschadiging van een gebouw als gevolg van een incident. Herstel is nodig om het gebouw (veilig) te kunnen blijven gebruiken voor zijn functie.

Activiteiten die zijn gericht op het toevoegen van een nieuwe functie of het wijzigen van de huidige functie, zorgen voor een wijziging van de functie en vallen niet onder beheer en onderhoud.

Voorbeeld: een vluchtstrook wordt een rijstrook. Hierbij wordt de huidige functie vervangen voor een nieuwe functie.

Object

Onder 'object' vallen infrastructurele werken, waterstaatswerken, gebouwen en bijbehorende ruimten, leidingwerk en objecten in de openbare ruimte zoals openbaar groen.

Voorbeelden van objecten zijn:

- Infrastructurele werken: (spoor)wegen, vaarwegen, start- en landingsbanen en radar -en vluchtgeleidingssystemen
- Waterstaatswerken: waterkeringen, wateren, gemalen, sluizen en bruggen
- Gebouwen: woningen, kantoren, scholen, gevangenissen, musea
- Openbare ruimtes: parken, sportterreinen, groen
- Overige: kabels, leidingen (nutsbedrijven en netbeheerders), riolering

Prestatieniveau

Het prestatieniveau gaat over de mate waarop het object zijn functie uitoefent. Beheer en onderhoud is nodig om dit niveau op peil te houden.

Voorbeeld: Wanneer er geen beheer en onderhoud wordt gepleegd aan riolering, raakt deze verstopt en kan het zijn functie niet meer goed uitvoeren. Zonder beheer en onderhoud wordt het prestatieniveau van dit object lager.

Levensduur

De levensduur van een object, geeft aan hoelang het object op een veilige manier zijn functie kan uitoefenen. Om deze levensduur te behouden, is er beheer en onderhoud nodig.

De levensduur verschilt per object.

Levenscyclus

De levenscyclus van een object bestaat uit de volgende stadia:

- aanleg/realisatie
- gebruik
- beheer en onderhoud
- vervanging en sloop

3. Wanneer is er sprake van beheer en onderhoud (en wanneer niet)?

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de vraag wanneer er sprake is van beheer en onderhoud en wanneer niet. Ook is een beslisboom bijgevoegd in dit hoofdstuk, om het beantwoorden van die vraag makkelijker te maken.

Wanneer beheer en onderhoud

Er is sprake van beheer en onderhoud wanneer de uit te voeren activiteiten nodig zijn om de functie en het prestatieniveau van het object te kunnen behouden.

Om erachter te komen of er sprake is van beheer en onderhoud zijn de volgende vragen van belang:

Start er een nieuwe levenscyclus door de activiteiten?

Wordt de levensduur van het object verlengd door de activiteiten?

Wijzigt de functie van het object?

Krijgt het object er een functie bij?

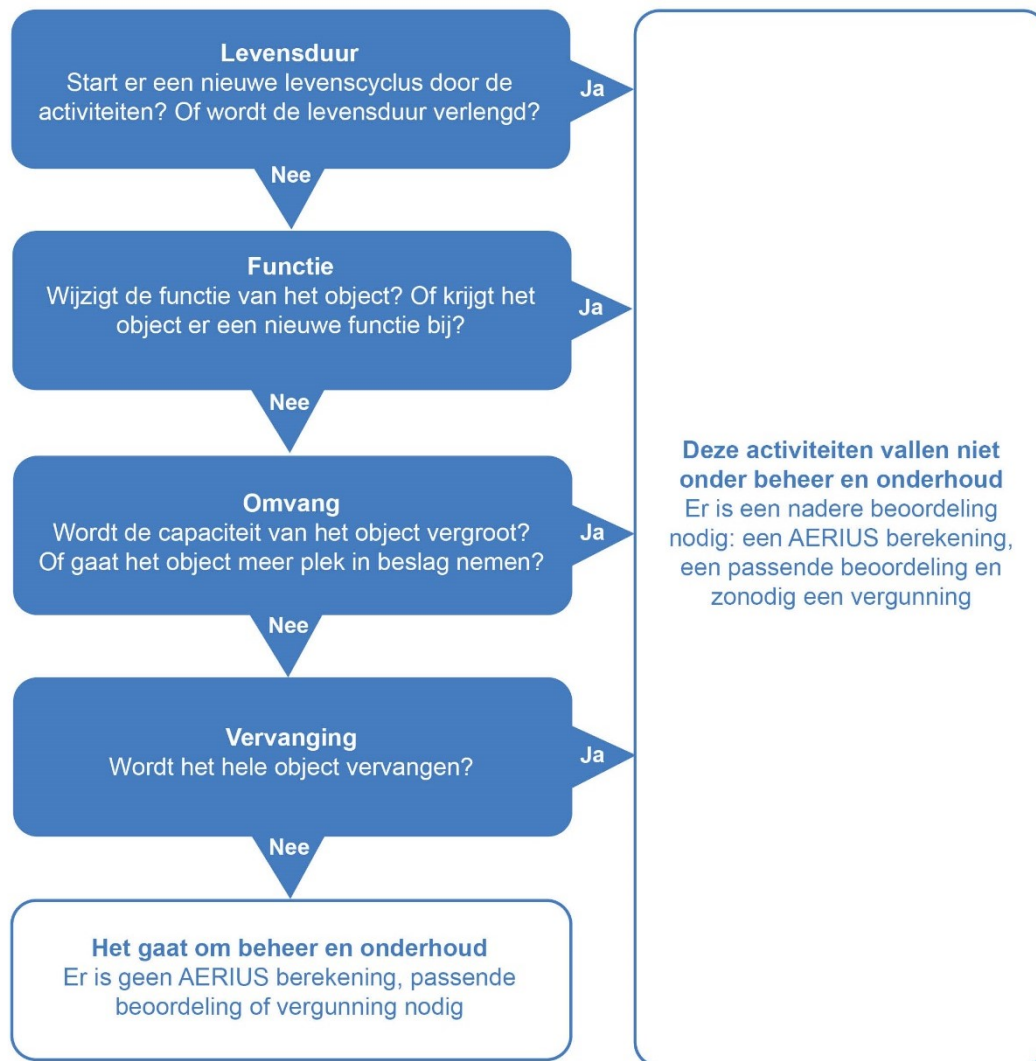
Wordt de capaciteit van het object vergroot?

Gaat het object meer plek in beslag nemen?

Wordt het hele object vervangen?

Beslisboom

Maak gebruik van onderstaande beslisboom om erachter te komen of een activiteit onder beheer en onderhoud valt.

Ook als er sprake is van beheer en onderhoud is het nog steeds nodig om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om emissies te beperken en af te wegen of deze moeten worden voorgeschreven aan de uitvoerder van het werk. Dit is in lijn met adviescommissie Remkes: iedere sector draagt zijn steentje bij aan het verminderen van de stikstofdepositie in Nederland. Daarnaast geldt altijd de zorgplicht uit de wet Natuurbescherming voor N2000: waar redelijkerwijs mogelijk worden schadelijke gevolgen beperkt.

Geen beheer en onderhoud:

Geen B&O zijn activiteiten die ervoor zorgen dat het object bijvoorbeeld een nieuwe functie krijgt of dat de capaciteit wordt vergroot.

Bijvoorbeeld: Wanneer een gevangenis wordt omgebouwd tot hotel of themapark, is er geen sprake van slechts beheer en onderhoud. Het object krijgt immers een geheel andere functie.

4. Jurisprudentie

Tot op heden is er geen jurisprudentie die ziet op het vraagstuk van beheer en onderhoud. Het valt niet uit te sluiten dat in de praktijk op enig moment een verzoek tot handhaving zal worden gedaan. Deze handreiking wordt verdedigbaar geacht, maar het is uiteindelijk aan de rechter hierover een oordeel te geven. De Landsadvocaat heeft aangegeven het verdedigbaar te achten om te blijven stellen dat beheer en onderhoud een onafscheidelijk verbonden onderdeel is van het realiseren van een project.

Geadviseerd wordt de handreiking met 'gezond verstand' uit te voeren. Bij activiteiten waarbij weerstand vanuit de omgeving wordt verwacht, kan het verstandig zijn om wél te rekenen en/of een vergunning aan te vragen, ook als de activiteit strikt genomen binnen beheer en onderhoud zou kunnen vallen.

5. Meer informatie

Vragen over dit onderwerp, zowel vanuit de vergunningverlener als de vergunningaanvrager kunnen worden gesteld aan de [Helpdesk Stikstof en Natura 2000 van Bij12](#).

Meer informatie over stikstof is te vinden op www.aanpakstikstof.nl

Bijlage 1: Activiteiten die gezien worden als beheer en onderhoud

Onderstaand is een overzicht gegeven van de activiteiten die als beheer en onderhoud worden gezien. Het gaat uitdrukkelijk om voorbeelden, de lijst is niet uitputtend:

- vervangen en herstellen van het wegdek, zoals:
 - vervangen van asfalt;
 - aanbrengen van een nieuwe onderlaag (op de oude onderlaag);
 - herstellen van asfalt(schades);
 - frezen van dek- en tussenlagen;
 - aanbrengen van markering;
- onderhoud aan overige wegen, paden en verhardingen;
- repareren/stellen/vernieuwen van een geleiderail;
- reiniging en plaatsen van bebording/bewegwijzering;
- verkeersmaatregelen ten behoeve van onderhoudswerkzaamheden;
- verwijderen graffiti en het schoonmaken/herstellen van geluidschermen;
- verlichtingsonderhoud (vervangen lampen/armaturen);
- onderhouden, herstellen en vernieuwen van meubilair, hekwerken, toiletunits op verzorgingsplaatsen, steigers, markeringen, meetopstellingen, palen en het opruimen/afvoeren van (zwerf)afval (zowel bij wegen, vaarwegen als spoorwegen);
- reiniging van riool (HWA), leegzuigen van kolken en schoonvegen van goten;
- het inspecteren, monitoren, testen en opstellen van toestandrapportages;
- gladheidsbestrijding op de weg, ijsbestrijding op de vaarweg en gladheidsbestrijding op het airside gedeelte van een luchthaven;
- aan- of afvoer van materieel en materialen met schepen en motorvoertuigen van en naar de onderhoudslocatie, alsmede het verspreiden van de vrijkomende baggerspecie op vastgestelde verspreidingslocaties;
- onderhouden, herstellen en vervangen van bouw- en kunstwerken zoals sluizen, duikers, pompinstallaties, overige installaties en (fauna-)tunnels, zoals:
 - beton herstel;
 - conserveren stalen delen;
 - repareren/vervangen voegovergangen;
 - herstellen talud;
 - onderhoud tunneltechnische installaties (TTI);
 - aanbrengen van nieuwe beplating;
 - onderhouden bewegingswerken;
 - herstel matrixsignaalgevers;
 - herstel wegkantstations;
 - herstel en onderhoud verkeerregelininstallaties/toeritdoseerinstallaties;
 - vervangen van verlichting in tunnels door LED-verlichting;
- onderhouden van gebouwen zoals (herstel)werkzaamheden aan gevels of het dak en schilderwerkzaamheden;
- schoonmaken en verven van hoogspanningsmasten en het vervangen van isolatorkettingen en afstandshouders;
- maaien en herstellen van bermen en openbaar groen inclusief het snoeien van bomen en struiken (inclusief afvoer);
- bestrijden van invasieve soorten zoals de reuzeberenklauw en Japanse duizendknoop;

- onderhoud aan wateren, sloten, kanalen en/of overige vaarwegen zoals het (regulier) baggeren, maaien en onderhoud van de rivierbedding, onder meer om de vaarweg op diepte te houden;
- onderhoud aan oevers (hard en zacht), inclusief kaders en natuurvriendelijke oevers en onderhoudspaden, zoals;
 - maaien, begrazen en kappen;
 - aanvullen van rijshout en vervangen van palen rijzendam;
 - aanvullen van grond, zand en grind;
 - uitgraven en herprofilieren;
- onderhoud aan waterkeringen zoals dijklichamen en andere kunstwerken zoals sluizen, strekdammen, damwanden, glooiingen en kribben, zoals;
 - vervangen van krib, kribkop en kraagstuk;
 - storten van breuk- en stortsteen;
 - herzetten van zetsteen, verdwenen zetsteen vervangen en inwassen;
 - aanvullen van grond, zand en grind;
 - vervangen van perkoens;
 - repareren van de opsluitconstructie;
 - vervangen en repareren van damwanden inclusief ankers en gording;
 - reinigen van krooshek gemaal;
- onderhoud van waterbergingsgebieden;
- onderhoud aan helofytenfilters;
- proefsluiting stormvloedkering;
- alle nog niet genoemde werkzaamheden die volgen uit de (vegetatie)leggers voor waterstaatkundige werken;
- herstel van onder andere sporen, wissels, spoorbegrenzers, heuvelsystemen en overwegbevloering;
- inzet van hulpverleningsmaterieel in het kader van de incidentenregie op of bij het spoor;
- activiteiten op en rond het spoor om de stroomvoorziening op orde te houden, zoals inspectie, herstel en/of vervangen van kabels en (boven)leidingen;
- onderhoud aan het airside gedeelte van luchthavens zoals de start- en landingsbanen, taxibanen, platforms en randwegen¹:
 - activiteiten zoals het vervangen van asfalt, aanbrengen van een nieuwe onderlaag (op de oude onderlaag), herstel van asfaltschades en aanbrengen van markering;
 - onderhoud en vervangen van baanverlichting;
 - onderhoud en vervangen van aanvliegverlichting;
 - maaien en snoeien van het groen rond alle banen en wegen;
 - onderhoud van start- en landingsbanen van een ander materiaal (bijvoorbeeld gras);
 - opruimen van rubber op start- en landingsbanen;
- werkzaamheden aan bouwwerken op de luchthaven zoals brandweerposten, de-icinginstallaties, passagier- en vrachtterminals, hangars, onderhoudslocaties en aanverwante gebouwen;
- onderhoud van luchtverkeersleidingssystemen;
- onderhoud aan windturbines zoals het smeren en oliën van draaiende mechanische en hydraulische onderdelen en onderhoud aan de transformator
- Zandsuppleties

Bijlage 2: Voorbeelden ter verduidelijking

Voorbeelden uit de praktijk	B&O?	Toelichting
Aanpassen spitsstrook A1 naar een permanente rijstrook	Geen B&O	De capaciteit wordt hierdoor uitgebreid en daarmee is er geen sprake van B&O.
Het vervangen van een bestaand hekwerk langs het spoor en/of het plaatsen van een nieuw hekwerk	B&O	Het vervangen van een bestaand hekwerk of het plaatsen van een nieuw hekwerk is nodig om de veiligheid op en rond het spoor te garanderen en daarmee de functie van de spoorweg te behouden.
Vervangen van een bestaand geluidscherm langs een (spoor)weg	B&O	Het bestaande scherm is in de regel gerealiseerd om, na aanleg van de nieuwe (spoor)weg of aanpassing van de bestaande (spoor)weg, te voldoen aan de wettelijke geluidnormen. Het vervangen van een bestaand scherm is nodig om aan de normen te blijven voldoen en daarmee kan de functie van de weg (afwikkelen van verkeer) behouden blijven. Het (1-op-1) vervangen van een bestaand geluidscherm door een nieuw scherm met dezelfde hoogte en eigenschappen, kan als B&O worden aangemerkt. Als het bestaande scherm wordt vervangen door een scherm dat hoger is, dan is geen sprake van B&O.
Realiseren van een nieuw geluidscherm om de geluidbelasting op de woningen te verminderen, zonder dat de (spoor)weg wordt aangepast	Geen B&O	Het realiseren van een nieuw scherm is niet nodig om de functie van de bestaande weg te behouden. Hierdoor kan het niet als B&O worden aangemerkt.
Vervangen ZOAB door dubbellaags ZOAB	B&O	Het vervangen van ZOAB door 2LZOAB heeft geen invloed op de functie of capaciteit van de weg.
Bestorten van ontgrondingskuilen bij keringen	B&O	De ontgrondingskuilen ontstaan door de werking van het water bij de kering; het bestorten zorgt ervoor dat de kering zijn functie kan behouden.
Kappen van bomen	B&O	Als het kappen van bomen nodig is om de functie van de (vaar)weg te behouden (bijvoorbeeld omdat dit nodig is vanwege veiligheid of overhangen een belemmering voor het verkeer oplevert), dan wordt dit aangemerkt als B&O.
Aanleg van een fietstunnel en viaduct	Geen B&O	Realisatie nieuwe infrastructurele werken.
Stabiliseren van het talud door herprofilering	B&O	Het stabiliseren van de (spoor)baan is nodig om het veiligheidsniveau van de bestaande (spoor)baan te behouden.
Maaien en baggeren van sloten, drainage en vervangen van duikers	B&O	Een goede waterhuishouding is nodig om het veiligheidsniveau van het land en al haar functies te beschermen en stabiel te houden.
Het repareren van een beschadiging van een gebouw als gevolg van een incident	B&O	Herstel is nodig om het gebouw (veilig) te kunnen blijven gebruiken voor zijn functie.
Preventief onderhoud aan de installaties van een bestaand (kantoor)gebouw	B&O	Nodig voor het functioneren en het behoud van het gebouw.
Vervanging van de verlichting of de luchtbehandelingsinstallatie van een bestaand gebouw	B&O	Binnen de levenscyclus van een gebouw is periodiek vervanging van deze onderdelen aan de orde om het gebouw te kunnen blijven gebruiken voor zijn functie.
Schoonmaken van onderdelen van een gevel van een bestaand gebouw	B&O	Deze activiteiten zijn nodig voor behoud en veilig gebruik van het gebouw en het bijbehorende verblijfsgebied.

Voorbeelden uit de praktijk	B&O?	Toelichting
en van het verblijfsgebied om de gebouwen		
Vervanging van een of meer bestaande gebouwen door een nieuw gebouw	Geen B&O	Door de realisatie van nieuwe gebouwen begint een nieuwe levenscyclus. Daarom wordt dit niet aangemerkt als B&O.
Herstel van de terreininrichting op een oefenterrein van bijvoorbeeld defensie	B&O	Herstel is nodig om de bestaande functie van het terrein te behouden.
Maaien, begrazen, repareren steenbezettingen en/of op hoogte (=leggermaten) houden van waterkeringen	B&O	De bekleding van de waterkering heeft onderhoud nodig om bij hoogwater te kunnen functioneren. Daarom wordt dit aangemerkt als B&O.
Vervangen van een bestaande asbestcementleidingen	Geen B&O	Het actief vervangen van bestaande asbestcementleidingen is niet nodig om de functie van de leiding (het doorvoeren van water) te behouden en wordt daarom niet als B&O gezien. Als een bestaande asbestcementleiding kapot is, dan kan het repareren/deels vervangen van deze leiding door een nieuwe leiding wel als B&O worden gezien.
Controleren en smeren van de draaiende mechanische en hydraulische onderdelen van een windturbine	B&O	Deze activiteiten zijn nodig om de windturbine te kunnen blijven gebruiken (en daarmee de functie te behouden).
Vervangen van bestaande bovengrondse hoogspanningslijnen door ondergronds gelegen hoogspanningslijnen	Geen B&O	Door het ondergronds realiseren van de hoogspanningslijn begint een nieuwe levenscyclus. Daarom wordt dit niet aangemerkt als B&O.

Bijlage 4: Ontwerp plangebied

MODEL HUB
maaiveld basis

toelichting basismodel

steiger: vergelijkbaar met type steiger in de singel aan het park Valkenberg, gedeeltelijk een wandelroute vanuit de gemeente opgezet onder de brug door, gedeeltelijk een aanlegsteiger met de verantwoordelijkheid bij de uitbater van de toeristische functie.

wandelpad: op locatie gestort grijs betonpad met geveegde afwerking, met waar nodig delataties voor werking van betonmateriaal.

rijwegen: gelijk aan de wandelpaden.

parkeervakken: groene parkeervakken met grasbetontegels (hydro lineo)

talud langs rivier: ecologisch talud met kruidenrijke vegetatie.

nieuw groen parkeerterrein: voor de groenvlakken op en rond het parkeerterrein kan worden uit gegaan van een bloemenmengsel.

bestaande bomen: aangegeven bestaande bomen handhaven waar mogelijk.

nieuwe hoven: op terrein wordt gerekend met 1 boom per 10 m2

leveranties toeristische functie: inrit gekoppeld aan huidige inrit van zendmast.
verharding uitgebreid voor levering aan gebouw.

fietsparkeren: overdekte fietsvoorzieningen tussen aankomst route en autoparkeren.

touringcarzone: strook langs huidige rijweg bestemd voor touringcars en bussen.
gekoppeeld aan doorgaande recreatieve route langs de rivier de Mark.

parkeergebouw: aan de zuidzijde van het terrein is een reservering getekend van een mogelijk toekomstig parkeergebouw.

Ontwerper:	//
Projectmanager:	Heijningen, R. van
Schaal:	1:500
Formaat:	A1
Getekend door:	Riel, T.J.J. van
Datum uitgifte:	
Vrijgegeven door:	//
	//

Status: Aanmaken

--	--

 Gemeente Breda Gemeente Breda

basismodel maaiveldparkeren HUB
maart 2023

dms: 18234 SIB-CSH-ONT-0001.dgn

Documenttype: Tekening

Documentnummer:	Versie:
-----------------	---------

 Gemeente Breda

Bezoekadres: **Claudius Prinsenlaan 10, 4811 DJ Breda.**
Telefoon: **54 078**
Postadres: **Postbus 90156, 4800 RH Breda**

Stadsingenieurs Breda

Documenttype: Tekening	
Documentnummer: 322782	Versie: 0